

- *Про наукові космічні дослідження в Україні (доповідач — академік НАН України Я.С. Яцків)*
- *Проблеми збереження та ефективного використання якісних підземних вод у контексті водної безпеки України (доповідач — академік НАН України В.М. Шестопалов)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 11 травня 2022 року

Засідання Президії НАН України 11 травня 2022 р. відбулося в режимі відеоконференції під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь голови Ради з космічних досліджень НАН України академіка НАН України **Ярослава Степановича Яцківа** про стан та перспективи наукових космічних досліджень в Україні (стенограму див. на с. 67).

У доповіді було наголошено, що в Україні протягом останніх років, точніше починаючи з 2014 р., рівень діяльності з дослідження та використання космічного простору значно знизився, що пов'язано насамперед з відсутністю в країні загальнодержавної науково-технічної космічної програми, розривом традиційних зв'язків підприємств космічної галузі та іншими факторами. З огляду на таку ситуацію в 2018 р. в Академії було прийнято рішення про започаткування Цільової програми НАН України з наукових космічних досліджень. За цією програмою отримано низку вагомих результатів, зокрема і світового рівня.

Попри те, що в Україні й досі не затверджено загальнодержавну науково-технічну космічну програму (ухвалено лише її концепцію), вчені Академії, а також науковці провідних закладів вищої освіти України успішно працюють у галузі космічних досліджень, зокрема над створенням малих космічних апаратів типу CubeSat.

Дуже важливою і престижною для України є участь наших дослідників у виконанні міжнародних проєктів «Аерозоль-UA» та «Іоносат-Мікро». Крім того, активно розвивається співпраця з NASA.

Війна Росії проти України, яка з новою силою розгорілася в 2022 р., ще більшою мірою ускладнила наукову роботу, зокрема в галузі космічних досліджень, а тому вчені, що працюють в Україні і мають широкі міжнародні зв'язки, а також ті, які ви-

Виступ академіка НАН України Ярослава Степановича Яцківа

їхали за кордон, мають задіяти всі можливості для продовження виконання міжнародних проектів за програмою «Горизонт Європа» та реалізації інших програм, у рамках яких наші партнери з країн Євросоюзу, США та Канади започаткували надання грантів.

Україна була, є і має залишитися космічною державою, і Академія повинна брати активну участь у проведенні досліджень космосу. Для успішного виконання проектів у цій сфері необхідно прийняти відповідні рішення на рівні владних структур, заручитися підтримкою, зокрема фінансовою, закордонних партнерів і спрямувати зусилля керівників проектів на їх успішне завершення.

В обговоренні доповіді взяли участь професор Мерлендського університету Роальд Сагдеев, який розповів про розвиток досліджень з вивчення ролі аерозолів в атмосфері; директор Навчально-наукового інституту телекомунікаційних систем НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» академік НАН України М.Ю. Ільченко, який зупинився на космічній діяльності Київської політехніки; директор Інституту космічних досліджень НАН України та ДКА України член-кореспондент НАН України О.П. Федоров, який наголосив на проблемних аспектах розвитку космічних досліджень в Україні, зокрема відсутності Державної космічної програми, Стратегії космічної діяльності України тощо; директор Інституту технічної механіки НАН України і ДКА України академік НАН України О.В. Пилипенко, який роз-

повів про спільну діяльність науковців Академії та фахівців КБ «Південне» зі створення ракетно-космічної техніки; головний конструктор і начальник проектно-конструкторського бюро космічних апаратів КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля К.С. Білоусов, який навів приклади успішної співпраці КБ «Південне» та науковців Академії.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь директора Державної установи «Науково-інженерний центр радіогідроекологічних полігонних досліджень Національної академії наук України» академіка НАН України **Вячеслава Михайловича Шестопалова** про проблеми збереження та ефективного використання якісних підземних вод у контексті водної безпеки України (стенограму див. на с. 69).

У доповіді зазначено, що в установах Академії проводяться важливі наукові дослідження різних аспектів проблеми забезпечення населення України якісною питною водою, зокрема з підземних джерел. Метою цих досліджень є наукове обґрунтування та впровадження в контексті сталого соціально-економічного розвитку держави механізмів забезпечення населення України водою з підземних родовищ, яка є захищеною від зовнішнього забруднення, поновлюваною і за складом відповідає встановленим нормам питного водопостачання.

Події воєнного часу, зокрема на півночі та південному сході України, засвідчили, що стає функціонування соціальної та критичної інфраструктури вимагає пошуку і застосування альтернативних джерел водопостачання з використанням саме надійно захищених підземних вод. Актуальність питання зумовлена також поточними прогнозами впливу глобальних кліматичних змін та антропогенної діяльності на водно-ресурсний потенціал України в цілому та стан поверхневих вод зокрема.

Важливим сегментом у комплексному розв'язанні цих проблем є вирішення питань енергетичного забезпечення сталого функціонування комунальних водогосподарських сис-

тем. Досвід електропостачання інфраструктури із забезпечення технічною та питною водою міст і селищ в умовах бойових дій і руйнування ворогом ліній електропередач свідчить про нагальну потребу в розробленні та введенні в експлуатацію альтернативних джерел енергії, а також резервних енергетичних потужностей для живлення систем видобутку підземних вод.

У середньостроковій перспективі реалізація завдань з розвитку сфери водопостачання населення та важливих інфраструктурних об'єктів в умовах обмежених фінансових можливостей держави потребує розроблення і системного впровадження відповідної стратегії геологічного вивчення та використання ресурсів питних підземних вод в Україні. Комплексність проблеми визначає також необхідність удосконалення інституціонального забезпечення та фінансово-економічного регулювання сфери водокористування, здійснення ефективної національної водної політики, відновлення системи моніторингу та оновлення кадастру підземних вод. Все це потребує системної взаємодії фахівців природничого, економічного та правового напрямів.

Президія НАН України підкреслила, що зазначені наукові дослідження неможливо реалізувати без прийняття відповідних рішень Кабінетом Міністрів України, належного рівня координації в структурі НАН України та в рамках міжгалузевої співпраці із зацікавленими органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, науковими установами профільних міністерств і відомств тощо.

В обговоренні доповіді взяли участь директор Інституту колоїдної хімії та хімії води ім. А.В. Думанського НАН України академік НАН України В.В. Гончарук, який привернув увагу до проблем з якістю питної води в Україні; директор Інституту економіки природокористування та сталого розвитку НАН України доктор економічних наук, академік НААН України М.А. Хвесик, який наголосив на перевагах використання для питних потреб підземних вод над поверхневими; директор Інституту відновлюваної енергетики НАН України член-кореспондент НАН України С.О. Кудря,

який підтвердив актуальність питань використання родовищ підземних вод для водопостачання, а також підкреслив необхідність забезпечення надійного енергопостачання систем підйому і підготовки води; співробітниця ДП «Українська геологічна компанія» кандидат геолого-мінералогічних наук Н.Г. Люта, яка охарактеризувала стан моніторингу підземних вод в Україні; в.о. академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна академік НАН України С.В. Комісаренко, який наголосив на необхідності докласти всіх зусиль для забезпечення населення України питною водою високої якості.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- заслухали інформацію віцепрезидента НАН України академіка НАН України В.Л. Богданова щодо активізації комунікаційної діяльності НАН України в умовах воєнного стану;
- затвердили підсумки конкурсу установ НАН України з досягнення найкращих показників у винахідницькій роботі, створенні, охороні та використанні об'єктів інтелектуальної власності та на звання «Винахідник року Національної академії наук України» в 2021 році.

Затверджено:

- доктора економічних наук **Лайка Олександра Івановича** на посаді заступника директора з наукової роботи Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»;
- доктора економічних наук **Хумарову Ніну Іпполитівну** на посаді вченого секретаря Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України».

Погоджено призначення:

- доктора економічних наук **Уманець Тетяни Василівни** на посаду завідувача відділу розвитку підприємництва Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»;
- доктора економічних наук **Єрмакової Ольги Анатоліївни** на посаду завідувача відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України».

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- директора Інституту технічної механіки НАН України і ДКА України академіка НАН України **Пилипенка Олега Вікторовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- першого заступника генерального директора з наукової роботи Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» НАН України члена-кореспондента НАН України **Чебанова Валентина Анатолійовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності в регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- директора Інституту монокристалів НАН України члена-кореспондента НАН України **Притулу Ігоря Михайловича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності в регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- співробітників Інституту скінтіляційних матеріалів НАН України — завідувача лабораторії кандидата технічних наук **Баранніка Сергія Віталійовича**; заступника директора з наукової роботи доктора технічних наук **Бояринцева Андрія Юрійовича** — за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності в регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- заступника директора з наукової роботи Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б.І. Веркіна НАН України доктора фізико-математичних наук **Долбина Олександра Віталійовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності в регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- голову первинної профспілкової організації Інституту геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України кандидата технічних наук **Лисицю Миколу Івановича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності в регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- завідувача відділу Радіоастрономічного інституту НАН України кандидата фізико-математичних наук **Ульянова Олега Михайловича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю

і підтримку наукової й освітньої діяльності в регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- завідувача відділу Інституту прикладної фізики НАН України доктора фізико-математичних наук **Харченка Дмитра Олеговича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності в регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки.

Подякою НАН України відзначено:

- ученого секретаря Придніпровського наукового центру НАН України і МОН України доктора технічних наук **Дзюбу Сергія Володимировича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- ректора Одеського національного технологічного університету доктора технічних наук **Єгорова Богдана Вікторовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- директора Науково-дослідного комплексу «Прискорювально-ядерні системи» Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» кандидата фізико-математичних наук **Зелінського Андрія Юрійовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- заступника директора з наукової роботи Державної установи «Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» доктора економічних наук **Лайка Олександра Івановича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- заступника директора з наукової роботи Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України доктора технічних наук **Максименка-Шейка Кирила Володимировича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- директора Державної установи «Інститут морської біології НАН України» члена-кореспондента НАН України **Мінічеву Галину Григорівну** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- завідувача відділу Інституту чорної металургії ім. З.І. Некрасова НАН України доктора технічних наук **Приходька Ігоря Юрійовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і

підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- ректора Одеського державного екологічного університету доктора фізико-математичних наук **Степаненка Сергія Миколайовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- начальника експериментально-випробувального комплексу Державного підприємства «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» імені академіка О.Г. Івченка» кандидата технічних наук **Торбу Юрія Івановича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- ученого секретаря Державної установи «Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» доктора економічних наук **Хумарову Ніну Іполітівну** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- заступника головного бухгалтера Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» **Бобриш Ларису Василівну** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- головного бухгалтера Інституту радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України **Грицаєнко Ольгу Єгорівну** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- ректора Одеського національного економічного університету доктора економічних наук **Ковальова Анатолія Івановича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки;

- провідного наукового співробітника Інституту транспортних систем і технологій НАН України кандидата технічних наук **Лаврича Юрія Миколайовича** за вагомий внесок у розвиток української науки, самовіддану працю і підтримку наукової й освітньої діяльності у регіонах України в сучасних умовах та з нагоди Дня науки.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик